BERİKAN ELEKTRONİK BASIM YAYIM

SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

Tel: 0 312 232 62 18 (Pbx) Fax: 0 312 232 14 99
Kültür Mah. Kızılırmak Cad. Gonca Apt. No: 61/6 Kızılay/ANKARA

İlgili Makama;

Berikan Elektronik Basım Yayım Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. 1998 yılında Ankara'da kurulmuş Uluslararası düzeyde faaliyet yürütmektedir, Resmi Gazete'de de yayımlanan Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği ve Doçentlik başvuruları kapsamında hem "Tanınmış Ulusal Yayınevi'' hem de "Tanınmış Uluslararası Yayınevi'' nitelikleri kategorisinde yer alan, özgün bilimsel kitaplar, çeviri yayınlar, süreli bilimsel yayın faaliyetlerinde bulunan, akademik camiada etkinliği ve saygınlığı kabul edilen uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayınevimiz, QS World University Rankings, Times Higher Education World University Rankings sıralamasında ilk 500 içerisinde yer alan üniversitelerin birçoğunun kütüphanesinde (Oxford University Bodleian Libraries, Harward Universty, Stanford Unıversity, Beerkeley California University, Princeton University, Chicago University) kataloglanmaktadır.

Ayrıca yayımladığımız kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında da yer almaktadır. Yine yayınlarımız dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan Worldcat.Org yer almaktadır.

Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayınımız bulunmaktadır. Bu yayınların içerisinde aynı alanda farklı yazarlara ait Türkçe dışındaki dillerde (İngilizce, Almanca, Rusça, Arapça, Farsça) 20'nin üzerinde eser de yayımlanmıştır.

Yayınevimiz, konusunda uzman eğitimci ve yazarlarla birlikte kuruluşundan bu yana yürüttüğü titiz ve disiplinli çalışmalarını akademisyenler ile öğrencilerin yararlandığı ve beğendiği kitapların aranan adreslerinden biridir.

Yayınevimizin çıkarmış olduğu yayınlar ile alanındaki ürünlerin, gelişmiş ülkelerdeki örnekleriyle haklı bir şekilde rekabet ederek, şekil ve içerik bakımından uygun, teknik ve estetik açıdan üstün bir seviyeye ulaşması için çaba sarf etmekte, ayrıca; yayınlarımızın üniversite eğitiminin genel amaçlarına ve temel prensiplerine uygun bir biçimde hazırlanmasına dikkat etmektedir.

Yayınevimiz, Ankara'da hizmet etmeye devam etmektedir.

BERİKAN ELEKTRONİK BASIM YAYIM
REKLAM, TURİZM SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ
Ahmet Deniz AĞCA

BERİKAN ELEKTRONİK BASIM YAYIM
REKLAM TURİZM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Kültür Mah.Kızılırmak Cd.No:61/6 Çankaya/ANKARA
Tel: 0312 232 62 18 Fax: 0312 232 14 99
Çankaya V.D. 165 006 2479 Tic. Sic. No: 139655
Mersis No: 0165 0062 4790 0011
E-mail: berikan@windowslive.com

YABANCI DİLDE YAYINLADIĞIMIZ ESERLERİN LİSTESİ

1. **The Ontological Values of Existence From Literary Value to Ontological Value Lights Reflected in the Meaning of the Word / ISBN:** 978-625-7049-08-5
Yazar: Prof. Dr. Mehmet ÖNAL

2. **TURKEY'S DEFERRED MEMBERSHIP STATUS / ISBN:** 978.625.7049.24.5
Yazar: Tuba IŞIKHAN MÜFTÜOĞLU

3. **DAVAYA ADANMIŞ ÖMÜR –** عمری نثار مبارزه
Yazar: Prof. Dr. E. Semih YALÇIN - **Çeviren:** Babek ŞAHİT / **ISBN:** 978.625.7049.23.8

4. **İMAM MÂTÜRÎDÎ'NİN TEFSİRİ TE'VİLATÜ EHLİ'S-SÜNNE'DE (TE'VİLATÜ'L-KUR'ÂN) DİL MESELELERİ(333هـ) القضايا اللغوية في تفسير (تأويلات أهل السنة) -للإمام الماتريدي / ISBN:**
978.625.7049.22.1 **Yazar:** Ahmad Nor Adeen KATTAN

5. **Leader: Devlet Bahçeli / ISBN:** 978.605.7634.37.5
Yazar: Prof. Dr. Bilgehan GÜLTEKİN - Doç. Dr. Tuba GÜLTEKİN

6. **KIRGIZ TÜRKLERİ TARİHİ / ISBN:** 978.625.7049.17.7 تاريخ تركان قيرقيز
Yazar: Prof. Dr. Saadettin GÖMEÇ - **Çeviren:** Maksud Şahbazi

7. **STALİN İLE İHTİLAL HATIRALARIM** خاطراتم با استالين از دوران انقلاب **/ ISBN:** 978.625.7049.12.2
Yazar: Mehmet Emin RESULZADE **Çeviren:** Babek ŞAHİT **Editör:** Rıza HEYET

8. **Osmanische Frauen des 16. Jahrhunderts,dargestellt anhand publizierter Mühimme Defterleri / ISBN:** 978-625-704918-4 **Yazar:** Fatma AKAY-TÜRKER

9. **CLASSICAL SOCIOLOGY READINGS: READINGS ON GASTON RICHARD'S BOOK OF «INTRODUCTION TO SOCIOLOGY» / ISBN:** 978-625-7049-08-5
Yazar: Prof. Dr. Emine ÖZTÜRK - Dr. Ali FİDAN

10. **SOCIOLOGICAL ASSAYS / ISBN:** 978.625.7049.11.5
Yazar: Prof. Dr. Emine ÖZTÜRK- Doç. Dr. Ahmet Emin SEYHAN - Arş. Gör. Aynur ÇINAR

11. **Under The Dome Of Cultural Heritage / ISBN:** 978.605.7634.97.9
Yazar: Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN

12. **Devlet Bahçeli Model in Political Communication: Wise Leadership**
Yazar: Prof. Dr. Bilgehan GÜLTEKİN - Doç. Dr. Tuba GÜLTEKİN **/ ISBN:** 978.605.7634.53.5

13. **Een leven, volledig toegewijd aan de publieke zaak Devlet Bahçeli Oorspronkelijke titel: Davaya adanmış ömür Devlet Bahçeli / ISBN:** 978.605.7634.35.1
Yazar: Prof. Dr. E. Semih YALÇIN - **Çeviren:** Murat GEDİK

14. **LES PROCÉDÉS NARRATIFS DANS «FEMMES» DE PHILIPPE SOLLERS**
Yazar: Mehmet SAYIN **/ ISBN:** 978.605.7501.58.5

15. **IMPRESS YOUR LISTENER A Look Inside Daily English / ISBN:** 978-605-9912-23-5
Yazar: Abdulvahit Çakır / Akbar Rahimi Alishah

16. **WEAPONIZATION OF WATER: THE CASE OF SARSANG RESERVOIR**
Yazar: Tuğba Evrim MADEN- **ISBN:** 978.605.9912.58.7

17. **ADVANCED TRANSLATION METHODS / ISBN:** 975-8736-41-8
Yazar: Dr. Ahmet Ali ASLAN - Yasin ASLAN

18. **History of Islamic Civilisation / ISBN:** 978.625.7049.25.2
Yazar: Prof. Dr. Seyfettin Erşahin

19. **THE ULEMA OF TURKEY AND TURKISTAN IN MODERN TIMES: ECONCILIATION WITH THE WESTERN REFORMS AND REGIMES / ISBN:** 978.625.7049.26.9
Yazar: Prof. Dr. Seyfettin ERŞAHİN

20. **A study in Ordovician K-Bentonites of North America and Europe**
Yazar: Elif Bilgehan MÜFTÜOĞLU **/ ISBN:** 978-625-7049-29-0

21. **Ebu Bekir İbnü'l-Arabi ve el-Emedü'l-aksa fi şerhi Esmaillahi'l-Hüsna Adlı Eseri**
أبو بكر ابن العربي و كتابه الأمد الأقصي في شرح أسماء الله الحسني **/ ISBN:** 978-625-7049-30-6
Yazar: Prof. Dr. Ramazan BİÇER

22. **ХАКАССКИЙ ГУМАНИТАРИУМ: ТЮРКОЛОГИЯ, ИСТОРИЯ, ЭТНОГРАФИЯ, ФОЛЬКЛОР, КУЛЬТУРА, ИСКУССТВО, СОЦИОЛОГИЯ, ЭКОНОМИКА**
Yazar: Timur B. DAVLETOV **/ ISBN:** 978-625-7049-31-3

23. **FRANSIZCA DERSLERİ / УРОКИ ФРАНЦУЗСКОГО / ISBN:** 978-625-7049-35-1
Yazar: Valentin RASPUTİN - **Çeviren:** İmren ARBAÇ

25. **Сказкотерапия в практике детского клинического психолога в России / ISBN:** 978-625-7049-49-8 Автор и составитель: **Панфилова Марина Александровна**
Yazar: Marina PANFILOVA

26. **HISTORY OF RELIGIONS IN TURKEY AND REFLECTIONS ON INTERRELIGIOUS RELATIONS / ISBN:** 978-625-7049-19-1 **Yazar:** Prof. Dr. Ali İsra GÜNGÖR

27. **Background of Turkish Popular Piety and Islam among Chuvashes**
Yazar: Durmuş ARIK **/ ISBN:** 978-625-7049-50-4

28. **Общие принципы профессиональной деятельности педагога**
Yazar: КЯМАЛЯ ТАХСИН КАРИМОВА (Kamala Tahsin KARİMOVA) **/ ISBN:** 978-625-7049-36-8

29. **SHAMANISM: THE ANCIENT TURKIC CIVILIZATION / ISBN:** 978-625-7049-53-5
Yazar: Timur B. DAVLETOV

30. **INNOVATIVE APPROACHES IN SOCIAL SCIENCES IN THE CONTEXT OF ARCHAEOLOGY, HISTORY, HISTORY OF ART, PHILOLOGY AND INTERNATIONAL RELATIONS / ISBN:** 978-625-7049-67-2
Yazar: Nükhet ELTUT KALENDER

31. **TOXIC THESES on CINEMA AND IDEOLOGY / ISBN:** 978-625-7049-76-4
Yazar: Engin Kurtay & Ali Polat

32. **TOXIC THESES on GEOPOLITICS / ISBN:** 978-625-7049-51-1
Yazar: Engin KURTAY & Prof. Şener ÜŞÜMEZSOY

33. **Exploring Turkey's Energy Relations with Sub-Saharan Africa**
Yazar: Safa USLU **/ ISBN:** 978-625-7049-52-8

34. **FROM FOUNDING VIOLENCE TO TERRORISM: PARTISAN IN CARL SCHMİTT'S POLITICAL PHILOSOPHY / ISBN:** 978-625-7049-93-1 **Editör:** Hüdayi SAYIN

35. **An Evaluation of Part-Time Work in the European Union Countries: A Cross-National Comparative Analysis / ISBN:** 978-625-7254-34-2 **Yazar:** Dr. Çağlar DOĞRU

36. **ENDOCRINE AND METABOLIC DISEASES** / **ISBN:** 978-625-7457-61-3
Editörler: MD., Prof. Zahide DOĞANAY - MD., Ayşe YILMAZ - MD., Münire BABAYİĞİT

37. Editörler Dr. İsmet GÜN, Dr. Ali Cenk ÖZAY ve Dr. Özlen EMEKÇİ ÖZAY'ın **"FERTILITY SPARING APPROACHES IN GYNECOLOGIC CANCERS" / ISBN:** 978-625-7254-81-6**"**

38. Editörler Assoc Prof Dr Ali Cenk Özay, Assoc Prof Dr Özlen Emekçi Özay, Assoc Prof Dr İsmet Gün'ün **"GYNECOLOGIC EMERGENCIES" / ISBN:** 978-625-8365-35-1**"**

39. Editörler Doç. Dr. Özlen EMEKÇİ ÖZAY – Doç. Dr. Ali Cenk ÖZAY'ın **"OBSTETRIC EMERGENCIES" / ISBN:** 978-625-7457-86-6**"**

40. Editörler Prof. Yurdanur Dikmen, Assoc. Prof. Dilek Yılmaz'ın **"CURRENT APPROACHES IN HEALTH SCIENCES" / ISBN:** 978-625-7254-76-2**"**

41. Editörler Prof. Yurdanur Dikmen, Assoc. Prof. Dilek Yılmaz'ın **"CURRENT APPROACHES IN HEALTH SCIENCES-II" / ISBN:** 978-625-7254-99-6**"**

42. Yazar Dr. Öğretim Üyesi Hayriye ALP'in **"COVID AND TRADITIONAL COMPLEMENTARY MEDICINE APPLICATIONS" / ISBN:** 978-625-7457-07-1**"**

43. Editörler Mert TANAL ve Emre BOZKURT'un **"ESSENTIAL PRINCIPLES OF PANCREATIC CYSTIC NEOPLASMS" / ISBN:** 978-625-7254-77-9**"**

44. Yazar Prof. Dr. Muamer Suljić'in **"PROPEDEUTIKA INTERNE MEDICINE" / ISBN:** 978-625-7254-63-2**"**

45. Yazar Roza Djoleva Tolevska'nın **"ОРТОПЕДСКИ БОЛЕСТИ" / ISBN:** 978-625-7254-69-4**"**

46. Yazar Eldar QASIMOV ve Çeviren Sabina İSRAFİLOVA'nın **"ЦИТОЛОГИЯ (SİTOLOJİ)" / ISBN:** 978-625-7254-58-8**"**

47. Editör Sanem A. AYKAN'ın **"HANDBOOK OF SACROILIAC JOINT" / ISBN:** 978-625-7254-79-3**"**

48. Yazar Hayriye ALP / "**COPMLEMENTARY MEDICINE AND ADDICTION" / ISBN:** 978-625-6428-38-6

49. Yazar Alice KHACHIAN'ın **"CHANGE MANAGEMENT MODEL FOR NURSING FACULTIES" / ISBN:** 978-625-6591-24-0

TARİH EĞİTİMİNDE BİR EKOL:

PROF. DR. MUSTAFA SAFRAN'A ARMAĞAN

Editörler:
Prof. Dr. Necdet HAYTA - Prof. Dr. Bahri ATA - Prof. Dr. Hüseyin KÖKSAL
Doç. Dr. Tuğba BELENLİ - Arş. Gör. Selen YAKAR

BERİKAN YAYINEVİ

TARİH EĞİTİMİNDE BİR EKOL:
PROF. DR. MUSTAFA SAFRAN'A ARMAĞAN

Editörler:

Prof. Dr. Necdet HAYTA
Prof. Dr. Bahri ATA
Prof. Dr. Hüseyin KÖKSAL
Doç. Dr. Tuğba BELENLİ
Arş. Gör. Selen YAKAR

TARİH EĞİTİMİNDE BİR EKOL:
PROF. DR. MUSTAFA SAFRAN'A ARMAĞAN

Editörler:

Prof. Dr. Necdet HAYTA
Prof. Dr. Bahri ATA
Prof. Dr. Hüseyin KÖKSAL
Doç. Dr. Tuğba BELENLİ
Arş. Gör. Selen YAKAR

Ankara, 2023

TARİH EĞİTİMİNDE BİR EKOL: PROF. DR. MUSTAFA SAFRAN'A ARMAĞAN

Editörler:

Prof. Dr. Necdet HAYTA - Prof. Dr. Bahri ATA - Prof. Dr. Hüseyin KÖKSAL
Doç. Dr. Tuğba BELENLİ - Arş. Gör. Selen YAKAR

ISBN: 978-625-6591-34-9

Basım Tarihi: Aralık, Ankara, 2023

Genel Yayın Yönetmeni
Ahmet Deniz AĞCA

Sayfa Düzeni-Kapak Tasarım
Nurhan AY

Baskı & Cilt
Berikan Ofset Matbaa
Ergazi Mh. 2306 Sk. No: 70 Y.Mahalle-Gersan/ANKARA

BERİKAN YAYINEVİ
Kültür Mah. Kızılırmak Cad. Gonca Apt. No: 61/6 Çankaya-Kızılay/ANKARA
Tel: (0312) 232 62 18 - Belgegeçer: (0312) 232 14 99

© Copyright 2023

BERİKAN YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 47109

Bu baskının bütün hakları yazarına aittir. Yazarın yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

TÜBA'nın katkılarıyla yayınlanmıştır.

BİLİM VE DÜZENLEME KURULU:

Prof. Dr. Refik TURAN
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ
Prof. Dr. Necdet HAYTA
Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN
Prof. Dr. Hamza KELEŞ
Prof. Dr. Selma YEL
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Prof. Dr. Cengiz DÖNMEZ
Prof. Dr. Bahri ATA
Prof. Dr. Güray KIRPIK
Prof. Dr. Uğur ÜNAL
Prof. Dr. Nejla GÜNAY
Prof. Dr. Ş. Gülin KARABAĞ
Prof. Dr. Hüseyin KÖKSAL
Prof. Dr. Bülent AKBABA
Prof. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA
Prof. Dr. Meliha KÖSE
Doç. Dr. Togay Seçkin BİRBUDAK
Doç. Dr. Tuğba BELENLİ
Doç. Dr. Koray TOPTAŞ
Doç. Dr. A. Nihan EROL ŞAHİN
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan PALA
Arş. Gör. Tuğba ORTAÇ
Arş. Gör. Selen YAKAR
Arş. Gör. İbrahim Onur YILMAZ

İÇİNDEKİLER

TAKDİM xiii

TARİH EĞİTİMİNDE BİR EKOL: PROF. DR. MUSTAFA SAFRAN
/ Arş. Gör. Selen YAKAR xv

"MÜDÜRÜM..."
/ Prof. Dr. Ziya SELÇUK xxxi

"İYİ BİR İNSAN VE ÇOK VEFALI BİR DOST..."
/ Prof. Dr. Enver HASANOĞLU xxxiii

"HOCALIKTAN EMEKLİ OLUNMAZ, YALNIZCA RAHMETLİ OLUNUR."
/ Prof. Dr. Reşat GENÇ xxxv

PROF. DR. MUSTAFA SAFRAN'IN EĞİTİMCİ VE YÖNETİCİ KİMLİĞİ
/ Necdet HAYTA - Selen YAKAR - Orkun YAVUZ 1

KASTAMONU'NUN YETİŞTİRDİĞİ BİR DEĞER: PROF. DR. MUSTAFA SAFRAN VE ÇALIŞMALARI
/ Selahattin KAYMAKCI 23

EĞİTİMİN GELECEĞİNİN TARİHİ
/ Adnan ALTUN 41

MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYET'E TÜRKİYE'DE ANAYASAL GELİŞMELER
/ Adnan SOFUOĞLU - Mustafa SAMUR 57

TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE OSMANLI FETHİNDEN SONRA ARNAVUTLUKTA HRİSTİYAN VE MÜSLÜMAN NÜFUS DEĞİŞMELERİ
/ Ahmet Hasan CEBECİ - Güray KIRPIK 73

TARİHÇİ VE TARİH EĞİTİMCİSİ AKADEMİSYENLERE GÖRE OSMANLI KLASİK DÖNEMİ ÖĞRETİMİNİN PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
/ Ahmet ŞİMŞEK - Mehmet Alper CANTİMER 81

OĞUZLARDA YAY SEMBOLÜ
/ Ayhan PALA 109

ATATÜRK VE TARİH ÖĞRETİMİ / EĞİTİMİ
/ Ayşegül DÖNMEZ 117

ORD. PROF. REŞAT KAYNAR'IN TARİHÇİLİĞİ, MİLLÎ EĞİTİM MESELELERİ VE TARİH EĞİTİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ
/ Bahri ATA 135

EĞİTİMDE TİYATRO VE TARİH ÖĞRETİMİNDE TİYATRONUN YERİ
/ Cemile AÇIL - Ş. Gülin KARABAĞ 171

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ
/ Cengiz DÖNMEZ - Osman SABANCI 197

SÖZLÜ TARİH YÖNTEMİNİN FAYDALARI VE SINIRLILIKLARI: BİR METASENTEZ ÇALIŞMASI
/ Çiğdem KAN 215

DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA BİR ANALİZ: FATİH SULTAN MEHMET
/ Emine ALTUNAY ŞAM 235

EBEVEYNLERİN SÖZLÜ TARİHLE DEĞER ÖĞRETİM SÜRECİNE KATILIMI
/ Emine Demirci DÖLEK - İlker DERE - Muhammed SARI 269

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA İNSAN HAKLARI
/ Esra İZMİR 289

OSMANLI NÜFUS VE TEMETTUÂT DEFTERLERİNE GÖRE ARAÇ AKTAŞ KÖYÜ
/ Eyüp AKMAN 305

DİJİTAL TARİH
/ Fatih BERK 317

TARİHSEL AKIL YÜRÜTME AÇISINDAN DERS KİTABININ TARİHÇİYE UYUMUNU KEŞFETMEK
/ Fatma GÜLTEKİN 331

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KARAR VERME BECERİSİ
/ Filiz Arzu YALIN 355

MAARİF VEKALETİ İHSAİYAT MECMUASINA GÖRE 1925-1926 SENESİNDE KASTAMONU VE ÇANKIRI'NIN EĞİTİM DURUMU
/ Gönül Türkan DEMİR 367

KADIN TARİHİ ÖĞRETİMİNDE II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ VE TOPLUMSAL BELLEĞİN İNŞASI: KADINLAR DA ORADAYDI! PROJESİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME
/ Gülçin DİLEK - Dursun DİLEK 385

ÇİZGİNİN DİLİ ÜZERİNDEN CUMHURİYET'İN İLK İSTİKLAL MAHKEMESİ
/ Hakan UZUN - Şakire ÇİMENLİ 405

TARİH ÖĞRETMENLERİNİN TARTIŞMALI VE HASSAS KONULARIN ÖĞRETİMİYLE İLGİLİ UYGULAMALARI
/ Hasan GÜNAL - Ramazan KAYA 423

TARİH EĞİTİMİNDE DEĞER KAZANDIRMA AÇISINDAN İLK TÜRK-İSLAM ESERLERİNİN YERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: KARŞILAŞTIRMALI ÜÇ ESER ÖRNEĞİ
/ Hasan IŞIK - Soner KORKMAZ 447

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YENİ BİR YAKLAŞIM: HAFIZA MEKANLARI
/ Hilal MERT - Nadire Emel AKHAN 477

TARİH DERSLERİNDE TARİHSEL DÜŞÜNMENİN ÇEŞİTLİ ETKİNLİKLER KULLANILARAK ÖĞRETİMİ
/ Hülya SADIK YILMAZ - Hamza KELEŞ 503

TÜRKİYE'DE EĞİTİMİN GRİ ALANI: GÖÇMEN, MÜLTECİ, SIĞINMACI STATÜLERİ, BELİRSİZLİKLER, TANIMLAR VE AÇIK KAPI POLİTİKASI
/ Hüseyin KÖKSAL 521

ZEUGMA MOZAİK MÜZESİ VE BAKIRCILAR ÇARŞISI ÖZELİNDE GAZİANTEP'İN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDEKİ POTANSİYELİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA
/ İbrahim DAMAR - Servet ÜZTEMUR 543

MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARINDA ANA DİLİ VE YABANCI/İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ
/ İbrahim Fatih DEMİREL 575

KÜTAHYA İLİNDE YAŞAYAN MÜLTECİLERİN ETİKETLENMESİNE YÖNELİK BAKIŞ AÇISININ DEĞERLENDİRİLMESİ
/ İbrahim SARI - Hafize ER TÜRKÜRESİN 589

BİLİMSEL SÜREÇ BECERİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİYLE İLİŞKİSİ
/ Kadir Can ERBUDAK 605

WEB 2.0 ARAÇLARININ TARİH ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI
/ Kamuran ÖZDEMİR 619

TARİH EĞİTİMİNDE SANAL GERÇEKLİK (VR) KULLANIMI: İLKÇAĞ TARİHİ ÖRNEĞİ
/ Koray TOPTAŞ - Sevgi KAÇMAZ 633

21. YÜZYIL TÜRKİYE'SİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ NASIL OLMALI?
/ Mehmet AÇIKALIN 647

TÜRK TARİH KURUMUNUN KURULUŞUNUN ATATÜRK DÖNEMİ TARİH YAZIMI VE ÖĞRETİMİNE ETKİLERİ (1931-1938)
/ Mehmet AKPINAR 661

TARİH EĞİTİMİ PERSPEKTİFİNDEN MOĞOLLARIN TARİH SERÜVENİNİN ANAHATLARI ve TÜRK TARİHİ BAKIMINDAN ÖNEMİ
/ Mehmet Ali ÇAKMAK 673

MUHACERET'TEKİ TÜRKİSTAN TÜRKLERİ'NİN YAYINLARINA GÖRE TÜRKİSTAN TÜRK GENÇLER BİRLİĞİ TEŞKİLATI
/ Mehmet ŞAHİNGÖZ - Bahattin DEMİRTAŞ 691

EĞİTİM DİPLOMASİSİ
/ Mehmet YAVAŞ 717

TARİH TEMALI BİLGİSAYAR OYUNLARINDA TÜRK KÜLTÜRÜNÜN YANSIMALARI: ASSASIN'S CREED REVELATIONS OYUNUNDA YER ALAN OSMANLI DEVLETİ ÖGELERİNİN, 11. SINIF TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYETİ TARİHİ DERS KİTABI İLE GÖSTERGEBİLİMSEL KARŞILAŞTIRILMASI
/ Muhammed ERDOĞAN - Ayşegül Nihan Erol ŞAHİN 729

TARİH ÖĞRETİMİNDE TARİH DİSİPLİNİN KAYNAKLARI AÇISINDAN NEKROLOJİ YAZILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
/ Muhammet AVAROĞULLARI - Ayten Kiriş AVAROĞULLARI 749

ADALETİN İBRESİ VARLIK VERGİSİ
/ Mustafa KILINÇ 773

ORD. PROF. DR. SAİM ALİ DİLEMRE VE UYKUSUZLUK VE TEDAVİSİ ADLI ESERİNE BİR BAKIŞ
/ Namık ÇENCEN - Aslı ARSLAN 785

BAĞIMSIZ AZERBAYCAN'IN TARİH EĞİTİMİ
/ Necdet HAYTA - Selen YAKAR 795

TARİH EĞİTİMİNİ TEKNOLOJİYLE DÖNÜŞTÜRMEK: TARİH EĞİTİMİNDE BAĞLAMSALLAŞTIRMA İÇİN TEKNOLOJİ (TEBİT) PROJESİ
/ Neval AKÇA BERK 807

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TARİHİ METİNLERİ GÖRSELLEŞTİRME BECERİLERİ
/ Özgür AKTAŞ - Hasan ASLAN 829

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ ve VATANSEVERLİK DEĞERİNE İLİŞKİN BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI
/ Özlem KAYA - Mehmet ELBAN 843

TÜRK DÜŞÜNCESİNDE SİYASİ HÂKİMİYET
/ Saadettin Yağmur GÖMEÇ 865

TARİH EĞİTİMİNDE MEKÂNSAL OKURYAZARLIK
/ Saim TURAN 879

ORTAÖĞRETİM TARİH DERSLERİNDE BİRİNCİ ELDEN KAYNAKLARIN KULLANIMI: ŞERİYYE SİCİLLERİ ÖRNEĞİ
/ Serpil ASAR 889

ORTAÖĞRETİM T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ KAZANIMLARININ ELDE EDİLMESİNDE ŞİİRLERİN ETKİSİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
/ Sezai ÖZTAŞ - Bülent KILIÇ 901

DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİK ALGISININ GELİŞİMİ
/ Şeyda MARANCI 915

OSMANLI MADEN MÜHENDİSLERİNDEN WILHELM FISCHBACH VE KENDİ İCADI ALTIN ARAMA MAKİNESİ: AMALGAMATEUR
/ Togay Seçkin BİRBUDAK 927

TARİHİ OLAYLARIN ANLAŞILMASINDA KRİTİK BİR ETMEN: HARİTA OKURYAZARLIĞI
/ Sezgin ELBAY - Tuba Şengül BİRCAN 941

İZMİR'İN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGAL EDİLMESİ VE GERİ ALINMASI
/ Tuğba BELENLİ 955

ERZURUM, MUŞ, BİNGÖL DEPREMİNE DAİR BİR RAPORUN DEĞERLENDİRİLMESİ (1966)
/ Ümmügülsüm CANDEĞER - Ahmet Caner ÇATAL 979

EGE'DE GÜVENLİK, İSKÂN VE İSTİKRAR: OSMANLI ADALARINDA YERLEŞMENİN GELİŞİMİ
/ Yasemin DEMİRCAN 999

TARİH ÖĞRETİMİNDE NEDENSELLİK İLİŞKİSİ
/ Yasemin ER TUNA 1017

İSLAM TARİHİ ÖĞRETİMİ ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ
/ Yusuf Ziya AKTAŞ - Uğur ÜNAL 1029

TÜRKİYE'DE EĞİTİMİN GRİ ALANI: GÖÇMEN, MÜLTECİ, SIĞINMACI STATÜLERİ, BELİRSİZLİKLER, TANIMLAR VE AÇIK KAPI POLİTİKASI

Hüseyin KÖKSAL[1]

Giriş

Türkiye, dünyada en çok sığınmacıyı barındıran ülkedir. 2011'den bu yana milyonlarca insan Türkiye'ye göç etmiştir. Net bir rakam verilmemesinin nedeni resmi kayıtlar ile gayri resmi iddiaların birbirlerini tutmaması bir yana aralarında büyük farklar bulunmasıdır. Farklı ülkelerden gelen sığınmacı sayısının bu ölçüde büyük olması Türkiye için önemli bir meydan okuyucudur. Öyle ki, ülkenin sosyolojik ve demografik yapısı, ekonomisi, siyasal ve kültürel tercihleri, güvenlik stratejileri, iç ve dış siyasal ilişkileri ve bütünüyle eğitim sistemi bu meydan okuyucu faktörün etkisiyle dönüşmek durumundadır. Bununla birlikte, sözü edilen alanların hemen hiçbirinde sığınmacı gerçeği, sistemin yeni ve beklenmedik bir girdisi olarak ele alınmamakta adeta odadaki fil ısrarla görmezden gelinmektedir. Türkiye'ye gelmek zorunda kalmış milyonlarca insanın hukuksal statüsünün tanımlanmasında dahi henüz bir kesinliğe ulaşılamamış olması, bu iddianın en net kanıtıdır.

Göçmen Tanımındaki Belirsizlik

Kavram, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir" şeklinde tanımlanmaktadır. Sözcüğün ikinci anlamı ise, "sıcak iklimli ülkelere giden hayvan"dır. Büyük Türkçe Sözlük'ün bu kadarla yetinmesinin altında, kavramın tarihsel ve güncel bir gerçeklik olarak sosyolojik, ekonomik, siyasal, kültürel yön ve etkilerinin kendi içinde bir problematik oluşturacak denli karmaşık olması yatıyor olabilir. Yani, kavramın tanımının, bu alanların terminoloji ve metodolojisine göre farklılaşacağı olasılığı, yalnızca bir terim olarak tanımlanmış olmasının nedeni olabilir. Bununla birlikte söz konusu alanlara ilişkin sözlüklerde de

[1] Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, hkoksal@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3805-2810

kavrama rastlamak mümkün değildir. Örneğin, popüler bir sosyoloji sözlüğünde "göçmenlik" maddesi bulunmamaktadır (Marshall, 2020). Benzer biçimde alanda yaygın kullanılan bir Ekonomi-Politik sözlüğünde (Bilgi, 1992), Hukuk ve Sosyal Bilimler sözlüğünde (Altay, 1983), Toplumbilim Terimleri sözlüğünde (Ozankaya, 1984) ve Siyaset Felsefesi Sözlüğünde (Raynaud ve Rials, 2004) de söz konusu kavram bulunmamaktadır. Göç olgusu bu denli yaygınken onun öznesini belirleyen kavramın sosyolojik, ekonomik ya da hukuksal açılardan tanımlarının yapılmamış olması hayli ilginçtir. Bu durum aslında göçmenlik olgusunun pek çok açıdan belirsizlik ve perspektif bozuklukları eşliğinde algılandığının göstergesi olarak kabul edilebilir. Sözcük, Kızılay tarafından Mayıs-2017'de yayınlanan Göç İstatistik Raporu'nda şöyle tanımlanmıştır: "Maddi ya da sosyal durumlarını iyileştirmek, kendileri veya ailelerinin gelecekten beklentilerini arttırmak gibi sebeplerle orijin ülkeleri dışında bir ülke veya bölgeye göç eden kişilere göçmen denir. Mülteciden farklı olarak göçmen, ülkesinden zulme uğrayacağından korktuğu için değil, eğitim ve çalışma gibi sosyokültürel ya da ekonomik nedenlerle ve kendi arzusu ile ayrılan kişidir. Göçmenler, vatandaşı oldukları ülkelerin korumasından yararlanmaya devam etmektedirler." Yine, Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan broşür şeklinde bir küçük sözlükte, "Mülteci tanımında bulunan nedenlerin dışında, çoğu zaman ekonomik gerekçelerle ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye, o ülke yetkililerinin bilgi ve izni ile yerleşen kişidir. 5543 Sayılı İskân Kanununa göre göçmen, Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek niyetiyle yurtdışından Türkiye'ye gelen kişilerdir" olarak tanımlanmıştır (Doğan, 2012). Tanımın doyurucu olmadığı ve tartışma götürür yanlarının bulunduğu ve Türkiye'de bulunan Suriyelilerin durumlarına açıklık getirmediği düşünülebilir. Bu göçmen tanımına ilişkin olarak Başak tarafından 2011yılında Başak tarafından hazırlanan ve İçişleri Bakanlığı tarafından basılan "Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasadışı Göçmenler" adlı çalışmada da benzer bir değerlendirme yapılmaktadır. Başak'a göre (2011,12) göçmen kavramının tanım ve içeriği konusunda uluslararası literatür ile Türk hukuku arasında bir "anlayış farkı"ndan söz edilebilir. Türkiye'de göçmen denildiğinde, yukarıdaki tanımda vurgulandığı gibi "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmak kaydıyla Türkiye'ye yerleşmek amacıyla gelmiş kişiler" anlaşılmakta ve bunların çoğunu da Balkan kökenli insanlar oluşturmaktadır. Tanımın Türk soyu ve Kültürüyle sınırlı tutulması, kavramın tanımlandığı dönemlerde karşılaşılan göçmen kitlesinin bu özellikleri taşıyor olmasından kaynaklanabilir. Yani göçmen kavramı, de facto olarak

yaşanılan durumu belirlemek amacıyla oluşturulmuş gibidir. Bu durumda tanımın, tüm olası göçmenlik durumlarını kapsamıyor oluşu anlaşılabilir.

Bununla birlikte, nedenleri farklı olsa da uluslararası literatürde de göçmen kavramı açık-seçik olarak tanımlanmış değildir. İnternational Migration and Refugee Association (İMRA) tarafından hazırlanan Dünya Göçmenler Günü adlı broşürde (tarihsiz) bu durum şöyle özetlenmektedir:

> *"Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Kurulu (BMMYK), göçmen ve mülteci kavramlarının genelde birbiri yerine kullanılan kavramlar olduğunu; fakat göçmen kavramının hem göçmenleri hem de mültecileri kapsayan ortak tanımının kullanılmasının anlam karmaşasına yol açacağını, çünkü bu kavramlar arasında belirgin bir hukuki fark olduğunu ifade etmektedir. Öyle ki ev sahibi devlet tarafından "yer değiştirme hareketine" dahil olmuş bireye sağlanan hukuki statü göç süreci üzerinde anlamlı bir rol oynamakta; bu kapsamda ev sahibi devletin görev ve yükümlülükleri ile bireyin toplumsal konumunu inşa etmektedir. Uluslararası göç konusundaki küresel istatistiklerin, sığınmacı ve mülteci hareketlerini içerecek şekilde kullanılması, mülteci ve göçmen terimlerinin birbirine karıştırılması ve mülteciler için yerine getirilmesi gereken belli başlı sorumlulukların göz ardı edilebilmesi tehlikesini doğurmaktadır. Mülteciler, savaş, çatışma, insan hakkı ihlalleri gibi durumlarda ülkesini terk etmek zorunda kalıp uluslararası koruma talebinde bulunan kişilerdir. Göç sözcüğü ise daha iyi ekonomik fırsatlar arayışında olan bireyleri ifade etmek adına kullanılmaktadır."*

Nitekim Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından hazırlanmış olan "Göç Terimleri Sözlüğü"nün Türkçe baskısında (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2004) "Uluslararası ölçekte, evrensel olarak kabul edilmiş bir göçmen tanımının bulunmadığı" belirtilmiştir. İlgili sözlükte "Göçmen Akını", "Göçmen İşçi", "Göçmen Kaçakçılığı", "Göçmen Statüsü", "Göçmen Stoku" gibi bağlılaşık kavramların tanımlanıyor olmasına karşın ana kavramın en geniş çerçevesiyle tanımlanmadığı ve "genel olarak kullanıldığı durumlardan" bahsedildiği görülebilir. Aynı sözlükte, "Göçmen" maddesi altında şu açıklama yapılmaktadır:

> *"Göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve 'kişisel uygunluk' sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu ifade, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler göçmeni, sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey olarak tanımlar. Bu tanım kapsamında, turist veya işadamı statüsüyle daha kısa sürelerde seyahat eden kişiler göçmen olarak değerlendirilmemektedir. Ancak yaygın kullanım, tarım ürünlerinin ekimi veya*

hasadı için kısa sürelerde seyahat eden mevsimsel tarım işçileri gibi kısa dönemli göçmenlerin bazı türlerini de kapsar."

Görüldüğü üzere tanım, Türkiye'nin ve dünyanın hali hazırda yaşadığı demografik hareketliliklerin sonucunda ortaya çıkan farklı hukuksal statülerdeki insanların ve bu insanların oluşturdukları sosyolojik gerçekliklerin çoğunu kapsamamaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün güncel internet sayfasında bulunan tanım da yine benzer yetersizlikleri içermektedir. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi İstatistik Bölümü (UN DESA) tarafından yapılan "uzun süreli göçmen" tanımından uyarlandığı özellikle not edilen tanım, aşağıdaki gibidir:

"Varış ülkesinin perspektifinden, uyruğu veya olağan ikametgâhı dışında bir ülkeye taşınan ve böylece varış ülkesi fiilen yeni olağan ikamet ülkesi haline gelen bir kişi."(https://www.iom.int/key-migration-terms, Erişim tarihi: 19.07.2021) Bu tanımın uyarlandığı UN DESA tarafından yapılan göçmen tanımı ise, ""Her zamanki ülkesinden farklı bir ülkeye taşınan bir kişi. En az bir yıl (12 ay) süreyle ikamet etmesi gerekir, böylece varış ülkesi fiilen onun yeni olağan ikamet ülkesi haline gelir. Kalkış ülkesi açısından, kişi uzun süreli bir göçmen olacak ve varış ülkesinde kişi uzun süreli bir göçmen olacaktır" şeklindedir. 1998 yılına ait olan bu tanımın bulunduğu döküman, halen ilgili kurumun güncel sayfasında yer almaktadır (https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_58rev1e.pdf, Erişim tarihi, 19.07.2021).

Göçmen kavramının tanımındaki belirsizlik ve kapsayıcı olmama durumu pek çok platformda nedenleri tartışılmadan yer almaktadır. Örneğin Deutsche Welle tarafından hazırlanan ve "sık karıştırılan kavramlar" alt başlığıyla sunulan Göç ve İltica Terimleri sözlüğü adındaki çalışmada da Birleşmiş Milletler'ce kabul edilmiş resmi bir göçmen tanımının bulunmadığından söz edilmektedir (https://www.dw.com/tr/göç-ve-iltica-terimleri-sık-karıştırılan-kavramlar/a-45638095, Erişim tarihi, 19.07.2021). Her ne kadar BM tarafından kabul edilmiş kimi tanımların ülkelerin kendi iç hukukları doğrultusunda yeniden yorumlanmasından kaynaklandığı varsayımı öne sürülse de bu, kavramın tanımındaki belirsizliği açıklayabilecek güçte bir argümanmış gibi görünmemektedir. Zira göç olgusunu ve onun öznesi olan kişinin durum ve eylemini belirleyen değişkenleri içermemektedir. Göçün süresi, zorunlu olup olmaması, sığınma, korunma ya da iltica taleplerinin olup olmaması gibi değişkenler ve bunların varış yada transit ülkelerin iç hukuklarında, kamuoylarında ve uluslararası

hukuktaki karşılıklarının yoğunluğu, kavramın genel kabul gören bir tanımının yapılamamasında etkili olabilir.

Hukuki Statü Belirsizliği

Kavramın tanımının yetersizliği bizzat göçmenlerin durumlarındaki belirsizliğin göstergesi gibidir. Gerek transit ülkeler gerek varış ülkeleri, kabaca göçmen denilen bu insanları nasıl tanımlayacaklarını bilememişlerdir. Öyle ki, sürecin yıllardır sürüyor olmasına karşın hala basında "göçmen", "mülteci", "sığınmacı", "Suriyeli", "Iraklı", "misafir" gibi adlandırmaların yapıldığı görülmektedir. Örneğin TRT Haber 2013 (14 Ekim) yılında "Suriyeli Mültecilerden" bahsederken, yine TRT Haber (10.03.2015) iki yıl sonra aynı insan topluluğu için "Suriyeli Göçmenler" ifadesini kullanmaktadır. Bir dergide (İndigo, Nisan 2016) "Suriyeli mağdur" olarak adlandırılan kişiler, bir gazetede (Birgün, 06.07.2017) "Kayıtsız Suriyeli" olarak geçmektedir. Basında Türkiye'ye göç etmiş Suriyelilerle ilgili olarak görülen bu adlandırma kargaşası, bilimsel yayınlarda da gözlenebilir. Konuyla ilgili hazırlanmış kitapların çoğunda söz konusu kitle "sığınmacı" olarak adlandırılmıştır. Örneğin bu insanlar Özipek ve Tanrıkulu (2021) tarafından konuyla ilgili olarak hazırlanan kitapta "Suriyeli Sığınmacılar" olarak adlandırılmışlardır. Bostancı da yaptığı bir basın taramasını "Suriyeli Sığınmacı Sorunu" (2017) başlığı ile yayınlamıştır. Orsam ve Tesev (2015) tarafından hazırlanan 195 numaralı raporda da yine aynı adlandırma yapılmıştır. SETA tarafında basılan çalışmada yine "sığınmacı" kavramı kullanılmıştır. Benzer biçimde Nurdağı da (2020) "sığınmacı" kavramını kullanmıştır. Karaaslan ve Gençoğlu tarafından Kayseri'de yapılan bir araştırma, "göçmenler" adı kullanılarak kitaplaşmıştır (2019). Mardin Artuklu Üniversitesince 12.13 Ekim 2020 tarihinde düzenlenen çalıştayın adı, "Suriyeli Mültecilerin Türkiye Vatandaşlığı Sorunu" dur. Kimi yayınlar ise doğrudan doğruya "Suriyeliler" adını kullanmışlardır (Kaya, 2017, Duruel,2018). Koyuncu (2014) ile Kartal ve Manço (2018) ise çalışmalarında "misafirler" kavramını kullanmışlardır. Bu farklı adlandırmaların, Türkiye'deki Suriyelilerin varlığının farklı bakış açılarından ele alındığını göstermekte olduğunu söylemek güçtür. Daha çok adlandırmayı tercih eden kişilerin Suriyeli varlığına yönelik kişisel bakış açılarını yansıttığı söylenebilir.

Kabul ve İskândaki Belirsizlikler

Türkiye'deki Suriyelilerin sosyal ve hukuki statüsüne ilişkin olarak yaşanan belirsizliğin yalnızca göçmen kitleleriyle ilk karşılaşılan dönemlere ait olmadığı, on yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına ve söz konusu insanların statülerine ilişkin kimi düzenlemelerin yapılmış olmasına karşın hala sürdüğü

görülmektedir. Tanım ve nitelemelerde karşılaşılan bu belirsizliğin, sahadaki uygulamalarda da yaşandığı gözlenebilir. Gerçekte ne Suriyelileri karşılayan ülkelerdeki yetkili kurumlar ve halk bu insanların hukuki statülerini ne de Suriyeliler kendi statülerini bilmemekteydiler. Üstelik bu durum yalnızca Suriye'den gelen insanlar için değil farklı ülkelerden Türkiye'ye gelen insanlar için de geçerlidir. Örneğin 2012'de Eritre'den Türkiye'ye gelen 46 yaşındaki Mahmoud, "Mültecilerin Sesi" adıyla yayınlanan derginin 2015 yılı Haziran sayısındaki röportajda, "2012'den beri Türkiye'de yaşamasına rağmen hala hak ve yükümlülüklerinin tam olarak neler olduğunu bilmediğini" söylemiştir. Yine, "Gurbette acı çeken biri" mahlasıyla kendi sözlerinin yayınlanmasını isteyen 31 yaşındaki bir Suriyeli kadın, sözü edilen belirsizliği şu sözleriyle ifade etmiştir:

> *"Türkiye'ye geldiğimizde hak ve yükümlülüklerimizin ne olduğunu bilmiyorduk. Kayıt yaptırdığımızda da bilgilendirilmedik. Reyhanlı'daki diğer Suriyelilerden duyduklarımızla hareket ettik... Gelecekte Türkiye'de kalacağımızı düşünmüyorum. Ben ve ailem adına konuşursam, biz geleceğimizi, hayatımızı burada kurmak istemiyoruz. Asıl istediğimiz Avrupa ülkelerine ulaşabilmek. Önceliğimiz, kocamın erkek kardeşinin tedavi olabileceği bir ülkeye gidebilmek. Gittiğimiz ülkede iş bulma olasılığımızın daha yüksek olacağına inanıyorum. Ayrıca birçok ülkede, Suriye vatandaşlarına ikamet izni veriliyor ki Türkiye'de verilen kimliğe nazaran, kişilere başka ülkelere gitme, olduğu ülkeyi terk etme hakkı veriyor. Türkiye'de verilen kimlik ile yurt dışına çıkmak mümkün değil." (Mültecilerin Sesi, Haziran, 2015).*

Söz konusu kişinin Türkiye'deki statüsünü ve bu statünün getirilerini Avrupa ülkelerindeki Suriyelilerin statüsü ve getirileriyle karşılaştırıyor olması oldukça dikkat çekicidir. Bu kıyaslamanın bir ayağı olan Türkiye hakkındaki görüşlerinin kaynağı doğal olarak Türkiye'de yaşadıkları olsa gerek. Ancak diğer ayağa ilişkin görüşlerinin kaynağının yalnızca duyumlar ve propaganda olduğu ve esasında Avrupa ya da diğer varış ülkeleri hakkındaki beklentilerinin gerçekçi olmadığı düşünülebilir. Türkiye'de kendilerine bir kimlik belgesi verildiğini ancak bu kimliğin Avrupa ülkelerindeki Suriyelilere verilen kimlik kadar avantajlı olmadığını da belirtiyor. Avrupa'da Suriyelilere verildiğine inandığı kimliğin bir tür "yeşil pasaport" olduğunu düşünmesi, ne Türkiye'deki ne de Avrupa'daki göçmen statüsü hakkında bir fikrinin aslında olmadığını kanıtlar niteliktedir. Irak'ta eşini bir patlamada kaybeden ve 23 yaşındaki oğluyla Türkiye'ye gelen 48 yaşındaki Sara'nın anlattıkları ise, Türkiye'de göçmenlik statüsündeki kargaşanın göstergesi. Sara şöyle diyor: "Türkiye'ye ilk geldiğimizde hastanelere gidemiyorduk. Kaç kere oğlum ve ben çeşitli sebeplerle hastaneye gitmek istediğimizde hastane görevlileri bize 'siz Suriyeli değilsiniz, bu

hastaneleri kullanamazsınız' dediler... Birkaç ay önce Yabancılar Şube polisi bizden kimliklerimizi istedi, bize verdikleri yeni kimliklerle artık hastanelere gidebileceğimizi söylediler. O zamandan beri hiç hastaneye gitmediğim için bu problem çözüldü mü bilmiyorum" (Mültecilerin Sesi, Haziran, 2015).

Görüldüğü üzere, "göçmenlik" olgusu ve bununla ilişkili olarak Türkiye'deki Suriyelilerin durumu, hem göçmenlerin kendilerince hem ilgili ülkelerin hukuk sistemlerince ve hem de akademilerince dahi netlikle tanımlanamamaktadır. Bu durum, göç olgusunun çeşitliliği, göçlerin nedenlerinin farklılığı, varış ya da geçiş ülkelerinin hukuk sistemlerinin farklılıkları, göçmenlerin farklılıkları gibi hani neredeyse sınırsız değişkenin olmasından kaynaklanmaktadır. Göçmenlerin hukuki statüsüne ilişkin, mülteci, göçmen, sığınmacı, geçici koruma gibi kavramlar, yakın anlam içermelerinden dolayı sıkça birbirleriyle karıştırılmaktadırlar. Söz konusu kavramlar; bir göçün gerçekleşmesi sonucu kazanılan statüler olması dolayısıyla birbirleriyle benzerlikler içermesine rağmen, özellikle göçün gerçekleşme nedenlerinin ve Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası Göç Hukuku'nda var olan coğrafi kısıtlama dikkate alınarak, göçün gerçekleştiği bölgelerin farklılık göstermesi sonucu farklılıklar oluşturmaktadır (Çiçeksöğüt, 2017,4). Bu kargaşayı gidermek için, tartışılabilir de olsa "mülteci", "sığınmacı", "göçmen" ve "Suriyeliler" kavramlarının birbirlerinden ayrıştıkları yönlerini belirtmek ve sonra konuyla ilişkili olarak "göç" olgusunu sınıflamak gerekebilir.

Yukarıda sözü edilen ve genellikle birbirinin yerine kullanılan dört kavram, aşağıdaki tablodaki gibi ayrıştırılabilir:

Tablo1: Mülteci, Sığınmacı, Göçmen ve Suriyeli kavramlarının ayrıştırılması (Bayır ve Aksu, 2020, 326)

Mülteci	1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme'de mülteci "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi" olarak tanımlanmaktadır (1951 Cenevre Sözleşmesi).
Sığınmacı	Mülteci statüsü almak için başvuran ve başvurusu henüz karara bağlanmamış kişiler için kullanılan bir kavramdır. Sığınmacıların da geri göndermeme (non-refoulement) başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklere erişiminin sağlanması gerekmektedir. Göçmen ise zulümden korktuğu için değil de genel itibariyle ekonomik nedenlerle

	ülkesinden ayrılan ve vatandaşı oldukları ülkenin korumasından yararlanmaya devam eden kişiler için kullanılan bir kavramdır.
Göçmen	Birleşmiş Milletler'in 2019'da yapmış olduğu tanımlamaya göre; sebebine, türüne, rotasına ve süresine bakılmaksızın uluslararası bir sınırı geçen ya da ülke içinde yaşadığı yerden başka bir yerde yaşamak durumunda kalan bireyler.
Suriyeliler	30.03.2012 tarihli 'Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge'de belirtildiği üzere, Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ve Suriye'de ikamet eden vatansız kişiler.

Göç olgusu ise, genel olarak "iç ve dış göç" yada "düzenli yada düzensiz göç" olarak sınıflanmakla birlikte, bu sınıflamalar son on yılda dünyada yaşanan göçlerin değerlendirilmesi açısından ışık tutucu nitelikte değildir. Aşağıdaki tablo göç olgusunu değişik açılardan sınıflamaktadır.

Tablo 2: Göç sınıflaması

GÖÇ		
Nedenleri Açısından	Gönüllü	Zorunlu
Amaçları Açısından	Çalışma	Sığınma
Hukuksal Biçimi Açısından	Yasal	Yasal olmayan

(Kaynak: http://webcast.istanbul.edu.tr/Mediasite6/Play/5c309af6caa245289b65ebe7d25cbc091d.)

Bu sınıflamanın ardından tamamlayıcı olarak Düzenli ve Düzensiz göç kavramları ile ilişkili diğer kavramları da tanımlamak yerinde olabilir (Perruchoud ve Redpath-Cros, 25).

> ***"Düzenli göç:*** *Menşe ülkeden çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati, transit geçişi ve girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olarak insanların olağan ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleri.*
>
> ***Düzensiz Göç:*** *Gönderen, transit ve kabul eden ülkelerin düzenleyici normlarının dışında gerçekleşen hareketlilikler. Düzensiz göç konusunda açık veya genel kabul gören bir tanım yoktur. Hedef ülkeler açısından, göç düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip olmadan bir ülkeye giriş yapmak veya bir ülkede kalmak veya çalışmak anlamına gelmektedir. Gönderen ülke açısından ise örneğin, bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensizlik söz konusudur.*

Düzenli hale getirme (Yasallaştırma): *Devletlerin düzensiz durumdaki yabancıların ülkede meşru şekilde ikamet etmelerine olanak sağlayacağı her türlü süreç ya da program. Tipik uygulamalardan bir tanesi, belirli bir süre boyunca ülkede ikamet etmiş olan ve başka açılardan kabul edilemez görülmeyen kişiler için af çıkartılmasıdır."*

Türkiye Cumhuriyeti devleti taraf olduğu Uluslararası Göç Hukuku'na göre Avrupa dışından gelen kişileri mülteci olarak kabul etmemektedir. Dolayısıyla, Türkiye'ye sığınan Suriyelilere hukuki statü belirlemede kavram kargaşası yaşanmış, hakları ve yükümlülükleri hakkında belirsizlikler oluşmuştur (Çiçeksöğüt, 2017,3). Türkiye'nin ağırlıklı olarak Suriye'den gelen insanlarla ilgili olarak karşılaştığı sorun, onların "de facto olarak mülteci statüsünde" olmalarına karşın "de jure geçici koruma altındaki sığınmacı statüsünde" değerlendirilmelerinden kaynaklanır (Bayır ve Aksu, 2020, 326). Hukuki olarak mülteci olamazlar ama fiilen mültecidirler. Göçmen tanımına uymazlar ancak fiilen düzensiz göçmenlerdir. İltica talepleri olmadığı için sığınmacı statüsünde değillerdir ancak çoğunlukla Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak görmelerine yani başka ülkelere, özellikle de Avrupa ülkelerine iltica etmek istemelerine karşın, fiilen sığınmacıdırlar. Yıllar geçmesine ve bu insanların Suriye'ye dönmemelerine karşın, de facto olarak Türkiye yurttaşı olmalarına karşın de jure olarak "geçici koruma statüsündedirler". Sözü edilen bu statü kargaşası Türkiye'nin de jure olarak güvenlikçi sınır politikaları izleme politikasına rağmen, de facto olarak önce yüzbinlerce hemen sonra ise milyonlarca başka seçeneği olmayan insanı sınır kapılarında bulmuş olmasından; yani yaşadığı bir göç şokunun doğurduğu çelişkilerden kaynaklanır. Denklemin bileşenleri sınır güvenliği endişeleri, uluslararası baskılar yada yükümlülükler, insani duyarlılıklar, bölgesel tehdit ve beklentiler gibi her biri kendi içinde kendine özgü bileşenler ve aslında çözümsüzlükler barındıran konulardır. Esasında Suriyelilerin statüsü, Türkiye'nin uyguladığı sınır politikalarına göre biçim almaktadır denilebilir. Örneğin bu statü, kapıların açılmasıyla birlikte, "misafirlik" olarak ortaya çıkmış, kapıların biraz kapanmasıyla de "geçici koruma" statüsüne dönüşmüştür. Söz konusu insanların statüsü, yalnızca kendileriyle değil fakat aynı zamanda Türkiye'nin sınır politikalarıyla ve onu belirleyen değişkenlerle de ilişkilidir.

Açık Kapı politikasının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan "misafir" statüsünün hukuki boyutlarındaki eksiklikler, söz konusu insanların statülerinin düzenlenmesine yol açmıştır. 4 Nisan 2013 yılında kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Türkiye'de iltica hukuku alanında yapılan ilk yasal düzenlemedir. Bu kanun, Türkiye'ye göç eden

yabancıların burada kalışları ve çıkışlarını düzenlemek ve koruma talep eden yabancılara bunu sağlamak adına düzenlenmiş, İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve yabancıların ülkeye giriş çıkışları ve koruma talep eden bireylere ilişkin uygulanacak usul ve esaslar üzerindeki görev, yetki ve sorumluluklar bu kuruma verilmiştir. YUKK ile beraber uluslararası koruma dört kategoride tanımlanmış (İMRA, tarihsiz, 6) ve Türkiye'deki kayıt altındaki Suriyeliler geçici koruma statüsüne alınmıştır. Geçici koruma kapsamında; sağlık, iş, eğitim, sosyal yardım, evlilik gibi kimi haklar ilgili gruplara tahsis edilmektedir (Ceylan ve Uslu, 2019, 212). Tablo 5'de söz konusu kategoriler görülmektedir.

Tablo 3. Geçici koruma kategorileri

Kategori	**Tanımı**
Mülteci	1951 Cenevre Sözleşmesi'ne uyumlu olarak Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkan kişi.
Şartlı Mülteci	Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı haklı zulüm korkusuyla yaşayan kişi. Bu kişilerin üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalmalarına izin verilmektedir.
İkincil Koruma	Menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiğinde ölüm cezasına mahkûm olacak ya da ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen yabancı veya vatansız kişi.
Geçici Koruma	Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış ve geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen veya sınırları geçen yabancılara sağlanan koruma.

Geçici Koruma Statüsü

2014 tarihinde ise 29153 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Geçici Koruma Yönetmeliği" ile 28 Nisan 2011 tarihi başlangıç kabul edilmek şartıyla, Suriye'den kitlesel yada bireysel olarak gelen insanlar, geçici

olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin koruması altına alınmışlardır (https://www.goc. gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf). Geçici koruma yönetmeliği ile ilgili kritik açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

"1) Geçici korunanlar 6458 sayılı YUKK'un öngörmüş olduğu uluslararası koruma statülerinden herhangi birini doğrudan elde etmiş sayılmamaktadır.

2) Milli güvenlik, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğu değerlendirilenler ile ciddi bir suçtan mahkûm olarak topluma karşı tehlike oluşturabileceği değerlendirilenler geçici koruma kapsamına alınmamaktadır.

3) Geçici koruma kararı Bakanlar Kurulu tarafından alınmakta ve sonlandırılmaktadır. Bu kararın içeriği yine Bakanlar Kurulu tarafından düzenlenmektedir.

4) Uygulanmakta olan geçici korumanın sonlandırılması ile ilgili olarak; Bakanlar Kurulu milli güvenliği, kamu düzenini, kamu güvenliğini veya kamu sağlığını tehdit edebilecek şartların oluşması durumunda, geçici koruma tedbirlerinin sınırlandırılmasına ya da süreli veya süresiz durdurulmasına karar verebilecektir.

5) Geçici korumanın uygulandığı süre içerisinde, geçici korunan yabancının bireysel uluslararası koruma başvurusu, geçici koruma tedbirlerinin etkin şekilde uygulanabilmesi amacıyla işleme konulmamaktadır.

6) Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara "Geçici Koruma Kimlik Belgesi" düzenlenmektedir. Bu kimlik belgesi; a. Söz konusu yabancıya Türkiye'de yasal olarak kalış hakkı sağlamaktadır. b. Herhangi bir harca ve ücrete tabi değildir. c. 6458 sayılı Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer değildir. d. Türk vatandaşlığına başvuru ya da geçiş hakkı sağlamaz. e. Söz konusu yabancıya ait yabancı kimlik numarasını içermektedir.

7) Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında tahsis edilecek yabancı kimlik numarası ile söz konusu yabancılar sosyal ve hukuki işlemlerini yürütebilmektedir.

8) Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetlerin sağlanabilmesi detaylı olarak düzenlenmiştir.

9) Bu yönetmelik kapsamında yapılacak düzenlemelerde çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilmekte ve refakatsiz çocuklar başta olmak üzere 1 22/102014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği 7 nci madde. 2 22/10/2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği 7 nci madde 3 22/10/2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği 9 - 11 inci maddeleri. 4 22/10/2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği 16 ncı madde. 5 22/10/2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği 6 ncı bölüm. 2 özel

ihtiyaç sahipleri hakkında yapılacak iş ve işlemlerde bu kişilere öncelik tanınarak, başta sağlık hizmetleri, psiko-sosyal destek, rehabilitasyon olmak üzere, her türlü yardım ve destek imkanlar ölçüsünde öncelikli ve bedelsiz olarak sağlanmaktadır.

10) Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılardan insan ticareti mağduru olabileceği değerlendirilenler hakkında ilgili mevzuat kapsamında gerekli tedbirler derhal alınmaktadır

11) Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara adres bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca ikamet ettikleri illerde bulunmaları şartı ile temel hizmetlere ve diğer sosyal yardımlara erişim hakkı sağlanmaktadır

12) Geçici koruma kimlik belgesine sahip olan yabancılar, Bakanlar Kurulunca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurabileceklerdir.

13) Kendilerine yabancı kimlik numarası tahsis edilen bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara Yabancı Tanıtma Belgesi/Geçici Koruma Kimlik Belgesi ile elektronik haberleşme hizmeti dâhil diğer hizmetler için abonelik sözleşmesi yapabilme imkânı tanınmıştır.

14) Bu yönetmelik kapsamındaki yabancıların kişisel verileri, Genel Müdürlüğümüz tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, Genel Müdürlük ve valiliklerce ilgili mevzuata ve taraf olunan uluslararası anlaşmalara uygun olarak alınmakta, korunmakta ve kullanılmaktadır. Ayrıca hizmet sunan ilgili kamu ve kuruluşlarla da yapılan protokoller çerçevesinde paylaşılmaktadır."

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/gk_yon_getirdigi_yenilikler.pdf, Erişim Tarihi, 31.07.2021)

Görüldüğü üzere, Geçici Koruma Statüsü, kendine özgü bir statüdür, ilgili diğer statülerle örneğin "mülteci statüsüyle" eşdeğer değildir. Kayıtsız şartsız her başvurana sağlanan bir statü de değildir, belgenin 2. maddesinde belirtilen hususlar hangi şartları haiz insanların bu statüye alınamayacağını belirtmektedir. Söz konusu statü, uluslararası bir statü de değildir, bütünüyle Türkiye Cumhuriyeti hükumetinin iradesi içinde tanımlanabilir, tamını genişletilebilir ya da daraltılabilir ve sonlandırılabilir. Söz konusu statü ile Türkiye, bu statüde bulunan insanlara bir takım taahhütlerde bulunmaktadır. Bunlar, daha önce de değinildiği üzere, eğitim, iş piyasasına erişim, tercümanlık, ebeveyni olsun ya da olmasın çocukların üstün yararının gözetilmesi, sağlık ve psiko-sosyal destek ihtiyaçlarının giderilmesi ve insan kaçakçılığından korunmalarını içermektedir. Geçici koruma statüsünde bulunan insanlar da bu statü gereği kimi yükümlülükleri üstlenmiş kabul edilmektedirler. İlgili yönetmeliğin yükümlülükler

kısmında bunlar açıklanmışlardır. Buna göre geçici koruma statüsünde bulunan insanlar;

a) Genel Müdürlük tarafından belirlenen ilde, geçici barınma merkezinde veya belirli bir yerde ikamet etmekle,

b) Valilikler tarafından belirlenen şekil ve sürelerde bildirimde bulunmakla,

c) Çalışma durumuna ait güncel bilgileri otuz gün içinde bildirmekle,

ç) Gelir ve taşınmazlarını otuz gün içinde bildirmekle,

d) Adres, medeni hâl ve ailelerindeki doğum ve ölüm gibi kimlik bilgisi değişikliklerinin yirmi iş günü içinde bildirmekle,

e) Diğer kişisel verilerini yetkili makamlara vermekle,

f) Kendilerine sağlanan hizmet, yardım ve diğer imkânlardan haksız olarak yararlandığının tespit edilmesi hâlinde, bedellerini geri ödemekle,

g) Genel Müdürlük veya valilik tarafından yerine getirilmesi istenilen diğer hususlara uymakla, yükümlüdürler.

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/GeciciKoruma.pdf, Erişim tarihi: 31.07.2021).

Söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda Geçici Koruma Statüsünün kazandırdığı hakların kısıtlaması ya da iptali söz konusu olabilmektedir. Uluslararası Af Örgütü, yönetmelikle yapılan düzenlemelerin gerek Suriyelilerin haklarının korunması ve gerekse kamu görevlilerinin söz konusu insanların sorunlarını daha etkili biçimde çözebilmeleri açısından büyük önem taşıdığı şeklinde değerlendirmektedir (Kap, 2014)

Belirsizliklere Açılan Kapı: Açık Kapı Politikası

Suriye iç savaşı öncesinde Türkiye'nin "göç ve göçmen-sığınmacı-mülteci" sorununa daha çok "güvenlikçi" bir bakış açısından yaklaştığı ve "göç konusunda, yumuşak güvenlik (soft security) perspektifinden daha çok "denetim" ve "engelleme" amacı güden politikalar üretildiği" (Kirişçi'den aktaran, Bayır ve Aksu, 2020, 329) bilinmektedir. Bu yönelim yalnızca, Türkiye'ye özgü değildir ve "denetim" ya da "engelleme" kavramlarının olumsuz çağrışımları Türkiye'nin uyguladığı sınır politikalarının insani olmadığı yönünde bir zannı

desteklemez. Özellikle Suriyeliler konusunda benzer hatta daha katı bir yönelimin Avrupa ülkeleri tarafından da benimsenmiş olduğu görülebilir. Öyle ki, dışarıdan gelenlere karşı sınırların güç ve titizlikle korunmasından hatta daha ileri noktalarda "tampon bölgeler" oluşturulmasından dolayı, 1980'lerden sonra ortaya çıkan "Avrupa Kalesi" terimi yeniden kullanılır olmuştur. Bu "denetleyici ve engelleyici" tutumun Avrupa devletlerinin bağımsız kararlarıyla delinmesinin önüne geçebilmek adına göç yönetimi 2008yılında ulus üstü bir yapı olarak Avrupa Birliği'ne devredilmiştir (Bayır ve Aksu, 2020, 337). Türkiye'nin de 1 Ağustos 1926 tarihli "İskân Muhtırası" ile başlayan dışarıdan gelenlere bakış ve tutumunu belirleyen süreç, 1934 tarihli "İskan Kanunu", 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 2006 yılında çıkan yeni "İskan Kanunu" ile şekillenmiştir (Ceylan ve Uslu, 2019, 201-202). Suriyelilerin gelişine kadar olan süreci kapsayan bu düzenlemeler güvenlik esaslıdır ve "ulus devlet" olmanın akla getirdiği seçicilikleri barındırır. Türk soylu olma, Türk kültürüne yakın olma, ülkenin ihtiyaç duyduğu ekonomik ve sosyo-kültürel gereklere haiz olma gibi ölçütlerin mülteci kabulünde gözetildiği görülür. Cenevre Sözleşmesi ile ise Türkiye mülteci kabulünde coğrafi sınırlama şartı uyarınca yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen insanların iltica taleplerine karşılık vereceğini ilan etmektedir. Avrupa dışından gelerek Türkiye'ye sığınanlar ise ancak üçüncü ülkeye yerleştirilme işlemleri tamamlanana dek Türkiye'den geçici oturma izni alabiliyordu (Kirişçi, 2014, 13).

Yukarıda sözü edilen 1926-2006 arası süreç, Nüfus Mübadelesi, Balkanlardan gelen insanlar ve özellikle Irak savaşının ardından yaşanan göçler gibi zorlayıcı faktörlerle sınanmıştır. Bu sınanma, Türkiye'nin yasadışı göç olgusu ile mücadele etme konusunda denetleyici ve engelleyici politikasını sıkılaştıran kimi adımlar atmasına neden olmuştur. Örneğin 25 Mart 2005 tarihinde İltica ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı" yürürlüğe girmiş, 2008 yılında İçişleri Bakanlığı'nın bünyesinde İltica Göç ve Entegre Sınır Yönetimi adında iki büro kurulmuş ve "Yasa Dışı Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu" oluşturulmuştur (Bayır ve Aksu, 2020, 334). Bu atılan adımlar doğrultusunda geri gönderme merkezlerinin fiziksel koşulları, personel eğitimi, birimler arası istihbarat paylaşımları gibi konularda sıkılaştırıcı düzenlemeler yapılmıştır. Görüldüğü üzere Türkiye, Suriye'deki iç savaşın patlak vermesine ve ortaya çıkan trajik insanlık durumuna kadar sınır güvenliği ve yasadışı göç konularında açık kapı politikası uygulayabilecek bir anlayışa sahip değildir.

Bununla birlikte, 29 Nisan 2011 tarihinden itibaren Türkiye'nin aşağı yukarı bir yüzyıl boyunca sürdürdüğü güvenlikçi göç politikası bir dönem için bütünüyle ortadan kalkmıştır. Belirtilen tarihte Cilvegözü sınır kapısından Türkiye'ye giren 252 kişilik grup bir spor salonunda "misafir" edilerek konaklama ve gıda ihtiyaçları giderilmiştir. "2011 yılının Haziran ayında ise Altınözü ve Boynuyoğun çadır kentleri inşa edilmiştir. Yaşanan uluslararası göç hareketi ile ilgilenilmesi için T.C Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) ve Türk Kızılay'ı görevlendirilmiştir (Ceylan ve Uslu, 2019, 211)."

Bu gelişmeler, Türkiye'nin, karşılaştığı sorunun geçici ve yönetilebilir olduğunu kabul ettiğini gösterir niteliktedir. 1994 tarihli yönetmeliğin 8. maddesinde (Aktaran Kirişçi, 2014,14), "..nüfus hareketlerinin, arazi avantajları da dikkate alınarak sınırda durdurulması ve sığınmacıların sınırı geçmelerinin önlenmesi esastır" ibaresinin bulunuyor olmasına karşın, 2011'deki bu ilk göçün ilgili madde uyarınca sınır dışında tutulmayıp içeri alınmasının altında yatan neden bu olsa gerektir. İlk girişlerin gerçekleşmesinden bir yıl sonra, Haziran 2013'de, sığınmacı sayısı henüz kabul edilebilir rakamlarda iken dönemin başbakanı Ahmet Davutoğlu, göç krizi hakkında yaptığı değerlendirmede, "sığınmacı sayısının 100.000'i aşması durumunda, sorunun bölgesel bir iltica sorunu olmaktan çıkıp, küresel düzlemde bir kitlesel göç sorunu haline geleceğini belirtmiştir (Ceylan ve Uslu, 2019, 212). Dönemin başbakanının bir kırmızı çizgi olarak işaret ettiği bu rakamın neye göre belirlenmiş olduğuna ilişkin bir veri yoktur. 2011 yılına kadar Türkiye'de farklı etnik kökenlerden toplam mülteci sayısının 100.000'in altında olduğu (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2018, 15) göz önüne alındığında belirtilen rakamın hayli yüksek olduğu düşünülebilir. Böyle bir rakamın belirtilmiş olmasının, Suriye'den gelebilecek insan sayısına ilişkin bir üst sınır olduğu ve önlem ve düzenlemelerin adeta bu sınıra göre yapılmasının yeteceği yönünde bir izlenim oluşturduğu iddia edilebilir. Başbakan Davutoğlu'nun, bu sayının geçilmesi durumunda sınır ötesinde "tampon bölgelerin" kurulabileceğini de belirtmiş olmasına karşın -her ne kadar sınır ötesine kamplar kurulmuş olsa da- bu yönde bir adım atılmamış oluşu sözü edilen rakamın aldatıcı etkisiyle açıklanabilir. Sığınmacı sayısının beklenmedik biçimde artışı, sözü edilen aldatıcı beklentilerin bırakılmasına ve sorunun daha gerçekçi bir biçimde ele alınmasına yol açmıştır. Nitekim, sığınmacı sayısının artışının zorlamasıyla 2013 yılında çıkarılan bir kanunla, aşağıda belirtileceği üzere, "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü" kurulması ve Türkiye'nin göç politika ve stratejilerini belirlemek üzere bir "Göç Politikaları kurulu" oluşturulmuştur.

Türkiye, Ekim 2011'den itibaren, Suriyeli "misafirlerini" İçişleri Bakanlığı 1994 Yönetmeliği'nin 10. maddesi gereğince "geçici koruma rejimi"ne aldığını ilan etmiştir. Asgari uluslararası standartlarla uyumlu olan bu rejim, açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama, bireysel statü belirlemenin yapılmaması, kamplarda barınma ve diğer temel hizmetlerin sunulması gibi ilkeleri içermektedir (Ihlamur-Öner, 2014, 44). Türkiye'nin tutumu, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nce şöyle açıklanmıştır (https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler, Erişim tarihi. 25.07.2021):

> *"2011 yılının Mart ayında, iç karışıklıkların başlamasından bu yana, günden güne artan sayıda Suriye Arap Cumhuriyeti (Suriye) vatandaşı Türkiye'ye uluslararası koruma bulmak amacıyla gelmektedir. Ülkemiz bu kişilere "geçici koruma" sağlamaktadır. Suriye'deki insan hakları ihlallerinde 2012 ve sonrasında ortaya çıkan hızlı artış, insani yardım ihtiyaçlarında dramatik artışları da beraberinde getirmiştir. İç karışıklıkların başlamasından bu yana, Suriye ile güçlü tarihi, kültürel ve komşuluk bağları olan Türkiye Cumhuriyeti bu durumdan etkilenen Suriye vatandaşları için "açık kapı" politikası izlemiştir."*

Açıklamada, Suriye'de yaşananları iç savaş olarak değil "iç karışıklık" olarak nitelenmesi, soruna kaynaklık eden olayların geçici ve küçük boyutlu olacağına ilişkin bir beklentiyi vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra, insani yardım ihtiyaçlarına ve tarihsel, kültürel ve komşuluk ilişkilerine dikkat çekilmiş olması da Türkiye'nin, sınırlarında yaşanan söz konusu gelişmelerin bir "güvenlik tehdidi" olarak algılanmadığını gösterir niteliktedir. Bu politikayı Türkiye gibi, Suriye ile sınır komşusu olan ülkeler de uygulamışlardır. Türkiye, Irak ve Ürdün sınır kapılarında güvenlik önlemi alarak kontrollü bir şekilde yerinden edilmiş Suriyelileri kabul ederken, sadece Lübnan sınırlarını tamamen açmıştır (www.hrw.org'dan aktaran Çiçeğsöğüt,2017,11).

Açık Kapı Politikası, pasaportu bulunmasa dahi sınırdan geçen her Suriyeliye "geçici koruma statüsü" vermeyi ve bu statünün gereği olan eğitim, sağlık, koruma gibi kimi hizmetleri yerine getirmeyi taahhüt etmektedir. Bu durum, karşılaşılan kitlesel göçün doğurduğu sorunlarla başa çıkabilmek amacıyla kimi hukuksal düzenlemelerin yapılmasını da zorunlu kılmıştır. "Bu düzenlemeler; Nisan 2012'de Başbakanlık tarafından yayımlanan 62 sayılı "Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge", 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 18 Ocak 2013 tarihli 2013/1 sayılı Genelge, 22 Ekim 2014 tarihinde "Geçici Koruma Yönetmeliği"dir. Ayrıca, Yabancılar ve Uluslararası Koruma

Kanunu ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Çiçeksöğüt, 2017, 4)". Bu düzenlemelerle Suriyelilerin statüsü "geçici koruma statüsü" olarak belirlenmiştir.

Türkiye'nin bu statünün gereği olan uygulamaları (sınırsız kalış, zorla geri gönderilmeye karşı koruma vb), uluslararası kuruluşlar ve özellikle Avrupa devletleri tarafından da "uygun" ve "övgüye değer" bulunmaktadır (Kap, 2014, 32, Kirişçi, 2014, 7). Örneğin, BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon, 7 Aralık 2012 tarihinde Islahiye kampına yaptığı ziyareti sonrası, Türkiye'ye açık kapı politikası ve ev sahipliği için teşekkür etmiştir (Ihlamur-Öner, 44). Bu değerlendirmenin ardında, Türkiye'nin Suriyelilerin Türkiye'ye girişlerinde açık kapı politikası uygularken, Avrupa'ya çıkışlarda aynı politikayı uygulamamasıdır. Onlar Türkiye'nin, açık kapı politikası kadar Suriye tarafında insanları göçe zorlayan faktörlerle mücadelesini de yine, Avrupa'nın sınır güvenliği kapsamında değerlendirmektedirler. Örneğin, İnsan Hakları İzleme Örgütü Mülteci Hakları Programı Direktör Yardımcısı Gerry Simpson (https://www.hrw.org/tr/news/2018/07/16/320295, Erişim tarihi, 25.07.2021), "AB Türkiye'nin sığınmacıları Avrupa'ya ulaşmaktan caydırmasına destek verirken, Suriye'den kaçan insanları engellemek ve onları bundan vazgeçirmek için Türkiye'nin attığı son adımları görmezden geliyor. Oysa sınır muhafızlarını atlatarak Türkiye'ye girmeyi bir şekilde başarmış Suriyelileri hukuki bir arafta yaşamak zorunda bırakmak, onları yeraltına, oradan da AB'ye doğru yola devam etmeye sürükleme riskini doğurmaktan başka bir işe yaramaz." diyerek Türkiye'nin açık kapı politikasının Avrupa için anlamını açığa kavuşturmuştur. Hatta Türkiye'nin "daha fazla sığınmacı alması" yönünde çağrılar da yapılmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi 2020 yılında, "Savaşın sonlandırılmasına ve insanların hayatlarının korunması için emniyete alınmalarına ihtiyaç var. Türkiye dâhil komşu ülkelere, kabulleri artırmaları için çağrı yapıyorum. Böylece tehlike altındaki insanlar da emniyete ulaşabilir" demiştir (https://www.dw.com/tr/bm-t%C3%BCrkiye-daha-fazla-suriyeli-almal%C4%B1/a-52448059,Erişim tarihi, 25.07.2021). Türkiye'nin, sınırlarında yaşanan Suriyeli göçünü, başlangıçta insani bir sorun olarak, ilerleyen zamanlarda ise bir güvenlik sorunu olarak süreç içinde değişen koşullara göre farklı biçimde değerlendirmesine karşın Avrupa'nın bu sorunu her dönemde bir "güvenlik" sorunu olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Açık kapı politikası gereğince Türkiye'nin Suriye ile olan sınır kapıları, Cizre, Girmeli, Şenyurt, Ceylanpınar, Akçakale, Mürşitpınar, Karkamış, Çobanbey, Öncüpınar, İslahiye, Cilvegözü, Karbeyaz ve Yayladağı olarak sıralanabilir.

Hatay Cilvegözü ve Yayladağ, Kilis Öncüpınar ve Şanlıurfa Akçakale sınır kapıları ise Suriyelilerin giriş çıkışına müsaade edilen kapılardır (Bulut, Akın, Karakaya, 2018, 219). Açık kapı politikası "açık sınır" politikası anlamına gelmemektedir. Kapılardan geçen sığınmacılar kayıt altına alınmakta, kendilerine geçici koruma statülerini gösterir kimlikler verilmekte ve bu kimliğe sahip olmayanlar, yani kayıt dışı olan sığınmacılar, temel hizmetlerden yararlanamadıkları gibi geri gönderilmektedirler (https://www.hrw.org/tr/news/2018/07/16/320295, Erişim tarihi, 25.07.2021). Türkiye, adı geçen kapılardan alarak kayıt altına aldığı sığınmacılara, hukuki statülerinin belirsizliğinden dolayı, yukarıda da değinildiği üzere "misafir" adını vermiştir. Bu adlandırmadan da anlaşılacağı üzere, Türkiye'nin bu sorunu değerlendirmesi, sorunun geçici ve kısıtlı olacağı ön kabullerine dayalıdır. Kirişçi'ye göre (2014, 13-14) bu ön kabulün nedeni, 1988'de Irak'tan ve 1990'larda eski Yugoslavya'dan gelen ve "misafir" olarak adlandırılan sığınmacıların çoğunun bir süre sonra geri dönmüş olmalarıdır. Yani, Türkiye'nin tecrübesi, bu insanların "geçici" olacağını öngörmesine yol açmıştı. Nitekim SETA tarafından hazırlanan raporda (2015,11), açık kapı politikasının bir "acil eylem planı" olduğu ve zaman içinde, sığınmacı sayısının kabul edilebilir düzeyi aşması, Suriye'deki siyasal durumun belirsizliğini sürdürmesi, özellikle Avrupa ülkeleri olmak üzere ilgili ülkelerin konuyla ilgili tutumlarının sözleriyle örtüşmemesi gibi nedenlerle yeniden ele alınması gereği vurgulanmıştır. Konu, Türkiye'de gerek akademik ve gerekse popüler tartışmalarda enine boyuna tartışılmaktadır. Ağırlıklı olarak tartışmaların ana ekseni, açık kapı politikasının sonucu olan sığınmacı akınının ve Türkiye nüfusunun %4'üne ulaşan Suriyeli varlığının doğurabileceği güvenlik sorunları ile söz konusu insanların Türkiye'de kalıcı olup olmayacakları hakkındadır.

Gerek güvenlik endişeleri, gerek sosyo-kültürel endişeler ve gerekse ekonomik maliyetler nedeniyle açık kapı politikası 2014 yılında yeniden ele alınmıştır. Bu çerçevede, Türkiye sığınmacı akınının belli ölçülerde sınırları dışında karşılanması hedeflenmiş ve açık kapı politikasından üç yıl sonra Suriye sınırına yakın güvenli sayılabilecek bölgelerde sığınmacı kampları kurulmuştur. Bu kampların sayısı 2014 yılında 22'ye ulaşmıştı ve 220.000 Suriyeliyi barındırıyordu (Kirişçi, 2014, 7). Ancak bu uygulama, Suriye'den Türkiye'ye sığınmacı akınını durduramamıştır. Hatta bu durum, açık kapı politikasının terk edildiğinin göstergesi de değildir. Örneğin 30.04.2014 tarihinde dönemin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, açık kapı politikasının sürdürülmekte olduğunu beyan etmiş ve ""Türkiye'nin, uluslararası hukuktan kaynaklanan sorumlulukları çerçevesinde, din, mezhep ve etnik köken ayırımı gözetmeksizin Suriyelilere yönelik

açık kapı politikasını sürdürmekte, ülkede geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta, sıfır noktası insani yardım operasyonlarıyla Suriye'ye insani yardım ulaştırılmasını sağlamakta olduğunu" vurgulamıştır (https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/acik-kapi-politikasi-suruluyor/163103, Erişim tarihi, 26.07.2021).

Yetkililerin söylemlerinin ve nicel verilerin açık kapı politikasının aslında o dönemde hala sürmekte olduğunu göstermesine karşın, bu politikanın "açık sınır"a dönüşmesini önleyen düzenlemelerin, Türkiye'deki sığınmacılar tarafından hoş karşılanmadığı görülebilir. Örneğin, 21.08.2014 tarihinde Mültecilerle Dayanışma Derneği, dönemin başbakanının, Türkiye'nin öncelikli hedefinin, Suriyeli sığınmacıları Türkiye sınırları dışında karşılamak olduğu yönündeki beyanına karşılık başbakana yönelik bir mektup yazarak, açık kapı politikasının devam etmesi yönündeki görüşlerini bildirmişlerdir (http://www.multeci.org.tr/haberler/mhkdan-basbakana-acik-mektup-multeciler-icin-acik-kapi-politikasi/, Erişim tarihi, 26.07.2021). Bununla birlikte, 2016 yılında Türkiye'nin, açık kapı politikasını fiilen durdurmuş olmasına ve sınıra iki yıl içinde 900 km'lik bir duvar inşa etmesine karşın, sınırdan geçişler sürmektedir. Suriyeliler konusunda sıkça karşılaşıldığı gibi, yine bir "de facto-de jure" farklılaşması yaşanmakta; de jure olarak açık kapı politikası durdurulmuşken de facto olarak sürmektedir. Üstelik sınır kapılarından, yalnızca Suriyelilerin değil farklı ülkelerden gelen insanların da geçebildikleri bilinmektedir.

Sonuç

Açık kapı politikasıyla ortaya çıkan yoğun sosyal ve demografik kargaşanın neden olabileceği risklere ve çözümsüzlüklere ilişkin belirtiler özellikle eğitim alanında bazı sınıf içi düzenlemelerle örtülmeye çalışılmaktadır. Kapsayıcı eğitim, öğrenme süreçlerini farklılaştırma gibi çözümler, artık hemen her sınıfta belli bir sayıda bulunan Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecine katılmalarını hedeflemekte ve belli ölçülerde sağlayabilmekte ise de bu uygulamaların okul dışındaki sığınmacı varlığının hukuki ve sosyal statülerindeki belirsizlikleri giderebilmesi olası görülmemektedir. Bu durumda öncelikli hamlenin, eğitim planlamalarına güvenilir bir temel teşkil edecek biçimde, söz konusu insanların statülerinin belirlenmesi olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

Akkoyunlu Ertan, K. & Ertan, B. (2017). Türkiye'nin Göç Politikası . *Contemporary Research in Economics and Social Sciences* , 1 (2) , 7-39 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/conress/issue/35835/401581

Altay, Ş. (1983). *Hukuk ve Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Bilgi.

Başak. C. (2011). *Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasadışı Göçmenler*, İçişleri Bakanlığı.

Bayır, D. & Aksu, F. (2020). Açık Kapı Politikasından Güvenlik Tehdidine Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılar Olgusu . *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi* , 8 (2) , 324-356 . DOI: 10.14782/marmarasbd.789791

Bilgi, A. (1992). *Marks Engels Ekonomi Politik Sözlüğü*, Yurt.

Bilhan Kartal ve Ural Manço (derleyenler) (2018). *Beklenmeyen Misafirler Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği*, Londra: Transnational Press London,

Bostancı, M. (2017). *11 Eylül'den Günümüze Ortadoğu ve Suriye: Suriyeli Sığınmacı Sorunu ve Basına Yansımalar.* Anahtar Kitaplar.

Çiçeksöğüt, A. (2017). Uluslararası Göç Hukuku Perspektifinde Yerinden Edilmiş Suriyeliler'in Türkiye'deki Statüsü . *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1-20. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/issue/31239/339958

Doğan, T. (2012). *Kalkınma Ajansları İçin Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü*, Kalkınma Bakanlığı.

Durdağı, Y. (2020). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacı Algısı ve Sığınmacıların Siyasi Tercihlere Etkisi: Sultanbeyli İlçe Örneğinde Bir Değerlendirme . *Middle East Journal of Refugee Studies*, 5 (1), 5-34. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/mejrs/issue/63604/963162

Duruel, M. (2018). *Hatay'daki Suriyeliler: Sosyo-ekonomik Yönleriyle*, Kriter.

Efe, İ. (2015). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*, SETA.

Gençoğlu, A.Y. ve Karaaslan, F. (2019) *Suriyeli Göçmenlerle Birlikte Yaşamak: Kayseri'de Sivil Politik Aktörlerle Suriyeli Göçmenler Üzerine Nitel Bir Analiz.* Tezkire.

Gurbette Acı Çeken Biri, (Rumuz İsim). (2015). *Mültecilerin Sesi*, Haziran.

Held, D.A. (2016). Medya ve toplumun Suriyeli Mağdura Sormadığı Sorular, *İndigo Dergisi*, Nisan.

http://webcast.istanbul.edu.tr/Mediasite6/Play/5c309af6caa245289b65ebe7d25cbc091d.

http://www.multeci.org.tr/haberler/mhkdan-basbakana-acik-mektup-multeciler-icin-acik-kapi-politikasi/, Erişim tarihi, 26.07.2021

https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_58rev1e.pdf, Erişim tarihi, 19.07.2021.

https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/acik-kapi-politikasi-surduruluyor/163103, Erişim tarihi, 26.07.2021

https://www.artuklu.edu.tr/tr/haberler/suriyeli-multecilerin-turkiye-vatandasligi-sorunu-artuklu-universitesinde-ele-alindi. Erişim tarihi. 28.11.2023

https://www.dw.com/tr/bm-t%C3%BCrkiye-daha-fazla-suriyeli-almal%C4%B1/a-52448059,Erişim tarihi, 25.07.2021

https://www.dw.com/tr/göç-ve-iltica-terimleri-sık-karıştırılan-kavramlar/a-45638095, Erişim tarihi, 19.07.2021.

https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf, Erişim tarihi: 31.07.2021

https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/gk_yon_getirdigi_yenilikler.pdf, Erişim Tarihi, 31.07.2021

https://www.hrw.org/tr/news/2018/07/16/320295, Erişim tarihi, 25.07.2021

https://www.kizilay.org.tr/upload/dokuman/dosya/88360142_goc-istatistik-raporu-mayis-2017.pdf, Erişim Tarihi. 28.11.2023

İnternational Migration and Refugee Association. (Tarihsiz). Dünya Göçmenler Günü. İMRA.

KAP, D. (2014). "Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları", *Akademik Perspektif:* 30-35.

Kaya, M. (2017), *Türkiye'deki Suriyeliler: İç içe Geçişler ve Karşılaşmalar*, Hiperyayın.

Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler Sınavı*", Çev. Sema Karaca. Brookıngs Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (Usak).

Koyuncu, A. (2014). *Kentin Yeni Misafirleri-Suriyeliler*, Çizgi.

Mahmoud (Rumuz İsim). (2015), *Mültecilerin Sesi*, Haziran.

Marshall, G. (2003). *Sosyoloji Sözlüğü,* Bilim ve Sanat.

ORSAM-TESEV (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri,* Rapor No.195

Ozankaya, Ö. (1984). *Toplumbilimleri Sözlüğü,* TDK.

Özipek, B.B. & Tanrıkulu, F. (2021). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç ve Suriyeli Sığınmacılar.* Nobel Bilimsel Eserler.

Perruchoud, P. Redpath-Cross, J. (2004). *Göç Terimleri Sözlüğü*, İOM.

Raynaud , P, Rials, S. (2004). *Siyaset Felsefesi Sözlüğü*, İletişim.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, https://sozluk.gov.tr/, erişim tarihi: 28.11.2023

U. C. Köşk ve Ç. Özbek, "Küreselleşme Ve Uluslararası Göç İlişkisinde Değişen Göçmen Algısı", *Researcher*, c. 5, sayı. 1, ss. 247-265, Oca. 2017

Uslu, İ. & Ceylan, A. (2019). Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelen Kitlesel Göç Hareketleri ve Kabul Mekanizmasındaki Yaklaşımlara İlişkin Bir İnceleme: 1989 Bulgaristan, 1991 Irak ve 2011 Suriye Göçleri. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları* , (36) , 199-221 . DOI: 10.26650/YTA2019-619967

Yılmaz, M. (2017) İki Milyon Kayıtsız Suriyeli Ne olacak?, *Birgün Gazetesi,* 06.07.2017.